

Att mäta undervisningskvalitet med kvalité

Carina Elgán

Problemformulering och syfte

Mastersprogrammet Integrerad Hälsovetenskap som startade höstterminen 2008 har varit föremål för ett kontinuerligt utvecklings- och förbättringsarbete med studenternas lärande i fokus. För att åstadkomma en god kursutveckling behöver befintliga brister och svagheter identifieras. Förutom att studenter ska få möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på sin kurs genom en kursvärdering (Högskoleförordningen 1993:100, 1 kap. § 14 (SFS 2000:65) bör kursvärderingen också ge information om undervisningskvalitén. Därför behöver Högskolan Kristianstad kursvärderingar som säger något om studenternas uppfattning om undervisningskvalitén (Ramsden, 2003) och som kan utgöra ett underlag för en genomtänkt och systematiskt förbättring av undervisningskvalitén. Syftet med projektet var att använda *Course Experience Questionnaire* (CEQ) för att identifiera brister och svagheter i mastersprogrammets kurser för att systematiskt kunna arbeta med att förbättra undervisningskvalitén.

Course Experience Questionnaire

CEQ är specifikt framtaget för att mäta undervisningskvalitet inom högre utbildning (McInnes, 2001; Ramsden, 2003). Instrumentet har utvecklats och förbättrats under en 10 års period och har en dokumenterad statistisk trovärdighet (McInnes, 2001). Påståendena i CEQ mäter studenternas uppfattning av faktorer med relevans för att motverka ytinriktat lärande och för att främja djupinriktat lärande (Ramsden, 2003).

CEQ kan användas både summativt och formativt, det vill säga vid flera tillfällen under en och samma kurs. Det är också möjligt att jämföra utbildningskvaliteten mellan olika kurser inom en och samma utbildning, men också mellan olika utbildningar, oavsett utbildningsämne. Påståendena i CEQ bildar olika domäner, där ett kluster av påståenden omfattar domänerna; God undervisning, Tydliga mål, Förståelseinriktad examination, Lämplig arbetsbelastning, samt Allmänna färdigheter. Påståendena besvaras på en 5-gradig Likertskala där 1 är den ena ytterligheten och 5 den andra ytterligheten, är 1 innebär att man tar helt avstånd från påståendet och 5 att man instämmer helt i påståendet. Om det sammanställda resultatet av CEQ ger låga poäng är det sannolikt att ett icke önskvärt (ytinriktat) lärande stöds och tvärt om (Borell, 2008).

Genom att modifiera planeringen och genomförandet av kurser kan de domäner av undervisningen med låga poäng i CEQ förbättras till nästa gång kursen ges. Det ger alltså förutsättningar för att förbättra kvalitén på studenternas lärande genom lämpliga åtgärder direkt relaterade till den eller de domäner där poängen indikerar ett dåligt utfall. Påståendena är formulerade på ett sätt så det enkelt kan kopplas ihop med vilka åtgärder och förändringar som bör vidtas för att höja kvalitén på studenternas lärande. Resultatet från CEQ kan alltså användas som underlag för att förändra kursdesignen/kursupplägget och därmed öka förutsättningarna för bättre kvalitet på studenternas lärande.

Programutveckling 2014-2018

En extern granskning genomfördes 2013 som visade att mastersprogrammet motsvarade de nationella målen för utbildning på avancerad nivå/masterexamen. De svagheter som identifie-

rades åtgärdades bland annat skapades en ny kurs, International Health, och verben i samtliga kursplanerna reviderades (Biggs & Tang, 2011).

Under 2014 inleddes arbetet med att ta fram bedömnings- och betygskriterier. Förutom att vara ett stöd i arbetet med att säkerställa en rättssäker examination kan de också användas som pedagogiskt verktyg. Betygskriterierna skapar en tydlighet i vad som förväntas av studenten vid varje delprov samt vilket betyg studenten kan förvänta sig utifrån den egna prestationen (Biggs & Tang, 2011). Sett ur ett studentperspektiv är det viktigt att pluggandet ger utdelning, därav frågan ”kommer det på tentan?”. Detta fenomen, *Backwash* (Biggs & Tang, 2011) kan användas för att styra studenternas inläring och fokus. I synnerhet eftersom det visat sig att studenter på universitetsnivå har en god förmåga att förstå och använda betygskriterier i sitt lärande (Panadero & Jönsson, 2013).

Höstterminen 2016 infördes en programexamination som innebär att studenten behöver integrera kunskap från samtliga obligatoriska kurser i mastersprogrammet, och relatera till examensarbetet samt yrkesrollen. Studenten behöver således skapa två nya kunskapsbilder, en baserad på examensarbetet och den andra utifrån yrkesrollen.

Genomförande

På Högskolan Kristianstad infördes höstterminen 2011 ett centraliserat kursvärderingssystem, *EvaSys Education* (EvaSys) som är ett webbaserat enkätverktyg, för värderingar av Högskolans utbildningar. Jenny Folkesson, ansvarig för EvaSys, involverades i projektet ”Att mäta undervisningskvalitet med kvalité” och ett specifikt programkonto skapades i EvaSys. Via

detta distribuerades CEQ till samtliga studenter i mastersprogrammets kurser. Insamlad data från varje kurs skickades sedan vidare till Lunds Tekniska Högskola (LTH) för bearbetning och sammanställning till en arbetsrapport. Arbetsrapporten har sedan skickats tillbaka och vidarebefordrats till kursansvarig och kursexaminator och tolkats tillsammans med berörda lärare i kursen. Generellt går det inte att säga vad som är ett bra och vad som är dåligt värde (Borell, 2008). Det finns heller inget neutralt läge eller värde. Skalan sträcker sig från -100 till + 100. Det finns således inget värde som är lagom eller att alla positiva värden är bra, men ett högre värde är bättre än ett lägre.

Resultat och analys

Av mastersprogrammets 12 kurser genomfördes kursvärderingarna som planerat i 11 av kurserna. En kurs, Kvalitativa metoder inom det hälsovetenskapliga området, med 7 deltagare framgår av fritext svaren från två studenter att de gått en annan kurs. Studentgrupperna i mastersprogrammets kurser är inte stora och antalet studenter som besvarar kursvärderingarna är ännu färre, allt emellan 2 till 24 svarande per kurs (tabell 1). Trots löfte till studenterna om möjligheten att vinna ett pris om man lämnade in en kursvärdering samt extra påminnelser utöver den som automatiskt görs i EvaSys deltog 35% av studenterna i kursvärderingen.

Generellt är studenterna nöjda med samtliga kurser med något enstaka undantag (-17 tabell 1). Samtliga kurser uppfattas som angelägna för utbildningen som helhet men examensarbetskursen och kursen internationell hälsa är de som får lägst poäng (+17, tabell 1).

Tabell 1. Resultatet från kursvärdering med Course Experience Questionnaire (CEQ) samtliga domäner för undervisningskvalitet, medelvärde (m) och standardavvikelse (SD) och mastersprogrammet Integrerad Hälsovetenskaps 12 kurser för läsåret 2017/2018

Kurs	CEQ domäner										Betygs-kriterier tillgängliga för studenten	
	God under-visning	Tydliga mål	Förståelse-inriktad examination	Lämplig arbetsbelastning	Allmänna färdigheter	Kursen känns angelägen för min utbildning	Överlag är jag nöjd med den här kursen	Enskilda frågor				
	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	m (SD)	Ja
Perspektiv på hälsa och samhälle (n=24)	+58 (44)	+42 (43)	+35 (39)	+27 (49)	+42 (44)	+67 (44)	+61 (58)					Ja
Kunskapsutveckling vid mångprofessionella arbetsplatser (n=14)	+33 (44)	+29 (55)	+34 (37)	+11 (50)	+31 (40)	+36 (74)	+57 (47)					Ja
1) Vetenskapsteori och metodologiska överväganden (n=2)	+29 (29)	+13 (35)	+88 (18)	-25 (53)	+42 (0)	+100 (0)	+75 (35)					-
Internationell hälsa (n=3)	-36 (60)	-17 (31)	+4 (26)	+13 (25)	-28 (+63)	+17 (104)	-17 (76)					Nej
Strategiskt ledarskap i välfärsorganisationer (n=3)	+47 (65)	+4 (38)	+54 (14)	+42 (14)	-6 (50)	+67 (29)	+33 (29)					Nej
Hälsoekonomisk utvärdering (n=7)	+58 (37)	+23 (43)	+35 (58)	+30 (48)	+28 (53)	+58 (49)	+71 (49)					Ja
Tillämpad statistik inom hälsovetenskaperna (n=12)	+35 (47)	+24 (33)	+20 (39)	+11 (36)	+33 (49)	+42 (67)	+50 (56)					Ja
² Kvalitativa forskningsmetoder inom det hälsovetenskapliga området (n=7)	-7 (60)	-16 (40)	+30 (42)	+2 (51)	+8 (38)	+29 (37)	+14 (80)					Ja
Utvärdering för förändring (n=6)	+58 (56)	+50 (45)	+46 (60)	+44 (42)	+51 (27)	+67 (82)	+75 (61)					Ja
Forskningsdesign (n=2)	+25 (12)	+75 (0)	+19 (44)	+0 (0)	+46 (18)	+75 (35)	+50 (0)					Ja
Hälsovetenskaplig forskningsdesign i teorin (n=3)	+39 (35)	+75 (22)	+8 (26)	+42 (26)	+17 (71)	+100 (0)	+50 (87)					Ja

¹ Kursen ges vid Fakulteten för Lärande. ² Två av studenterna som besvarat kursvärderingen har gått en annan kurs. Oklart vilken.

Resultaten av en kursvärdering behöver tolkas för att resultaten ska kunna omsättas till pedagogiska åtgärder som förbättrar undervisningskvaliteten. I följande text ges exempel på hur resultatet från CEQ kan användas för att förbättra undervisningskvaliteten. Exempelen börjar med resultatet för en domän och vad domänen inbegriper. Därefter beskrivs hur resultaten kan tolkas och i förekommande fall möjliga sätt att arbeta med resultatet.

God undervisning

Domänen God undervisning visar att studenterna uppfattar att undervisningen som tillräckligt bra (+69 till -36) (tabell 1). Det innebär att studenterna uppfattar att lärarna är uppmuntrade genom återkoppling och feedback. Studenterna får också klara och tydliga förklaringar på sina frågor. Studenterna uppfattar också att lärarna har förståelse för deras svårigheter, är närvarande och visar intresse för ämnet och studenterna. Av programrådets 12 kurser är det en som får negativa poäng (-36) (tabell 1).

Genom att komplettera CEQ-enkäten med frågor som "Vad behöver förbättras i kursen" och fritextsvar kan kursledningen få konkreta svar som "Instruktioner" eller "Ta bort grupparbete på distanskurser". Det ger konkret vägledning av vad som kursledningen kan arbeta med inför nästa gång kursen går.

Tydliga mål

Domänen Tydliga mål visar att studenterna överlag uppfattar att det finns tydliga mål och bedömningsgrunder i kurserna (+75 till -17) (tabell 1). Studenterna kan alltså bilda sig en uppfattning om vilken kvalitet som krävs på exempelvis inlämningsuppgifter och tentamen. Resultaten visar en tendens att kurserna med betygskriterier tillgängliga för studenten har ett högre poäng på området tydliga mål (tabell 1). Sannolikt blir

det tydligare för studenten vad som förväntas för olika uppgifter och vad som krävs för de olika betygsstegen. Det ger också en indikation på att studenterna uppfattat en koppling mellan syftet med uppgifter/tentamen och lärandemål.

Förståelseinriktad examination

Domänen Förståelseinriktad examination visar hur studenterna uppfattar examinationerna. Generellt visar resultatet från CEQ att studenterna uppfattar examinationerna i mastersprogrammet som att de behöver förståelsekunskap. De kurser som avviker från denna trend är kurserna i forskningsdesign (+8 och +19) som har en gemensam examination och dessutom den enda examinationen i kursen Hälsovetenskaplig forskningsdesign i teorin.

Denna tentamen avviker från den tentamensform som studenterna är vana vid i programmet, som vanligen består av ett "paper" som lämnas innan ett bestämt datum. Examinationen i designkurserna sker via internet, är tillgänglig under en vecka och görs på tid. Från det att studenten har öppnat och påbörjat tentamen så behöver studenten avsluta och lämna in tentamen inom 4 timmar. Tentamen består av 10 frågor varav 5 frågor är relaterade till kurslitteraturen som exempelvis "vad är klinisk signifikans?". Den andra 5 frågorna ställs i relation till en vetenskaplig artikel med frågor som "vilken design har man använt"?

Under kursutvärderingsprocessen har diskussionerna i lärarlaget lett fram till att tidspress i kombination med den ovana examinationsformen uppfattas som besvärlig och stressande av studenterna. Vid nästa kurstillfälle kommer man därför att lägga in *quiz* under kursen gång som påminner om examinationen. Studenten vänjer sig vid att svara på frågor samtidigt som det blir ett lärande moment och en typ av instuderingsfrågor. Något som kan minska stressen hos studenterna. Ett annat

alternativ som diskuterats är att dela upp tentamen i två delar och då också förlänga tiden för att genomföra tentamen. Vid nästa utvärdering kommer frågorna från domänen att läggas till HKRs standardfrågor för att se effekten av de planerade åtgärderna.

Lämplig arbetsbelastning

Domänen Lämplig arbetsbelastning baserar sig på antagandet att överbelastade studenter har en sämre kvalitet på lärandet än de studenter som har en rimlig arbetsbörda. En olämpligt hög arbetsbelastning tvingar studenterna att överge försöken till förståelsekunskap (Biggs & Tang, 2011). I denna domän indikerar höga poäng en rimlig arbetsbelastning.

Detta skulle innebära att studenterna i flertalet av mastersprogrammets kurser har en för låg arbetsbelastning, vilket också delvis bekräftas av svaren på frågan "Hur många timmar lade du i genomsnitt ner på kursen i veckan?". Majoriteten av studenter som besvarat kursvärderingen anger att de lägger 20 timmar eller mindre på studier. Detta är en programövergripande fråga som behöver diskuteras gemensamt vid nästa gemensamma träff för att finna möjliga förklaringar och möjliga åtgärder. Möjliga aktiviteter för att öka studenternas närvaro på Canvas är exempelvis fler schemalagda lärande aktiviteter som gruppdiskussioner, kamratgranskning av paper eller "fredagsduggor". Vid nästa kursvärdering bör även detta följas upp.

Allmänna färdigheter

Domänen Allmänna färdigheter är den domän som är utformad för att mäta i vilken utsträckning kursen utvecklar allmänna färdigheter och kunskaper. Det som specifikt efterfrågas i CEQ är problemlösning, analytisk förmåga, grupparbete, säkerhet i att hantera obekanta problem, förmågan att planera det egna arbetet, samt skriftlig kommunikation. Poängen för de olika

kurserna i mastersprogrammet sträcker sig från -28 till +67 (examensarbetskursen) vilket kan förklaras av olikheter i kursernas karaktär. Att examensarbetskursen ligger högst får anses som förväntat med tanke på att det är i denna kurs som studenternas problemlösning, analytisk förmåga, säkerhet i att hantera obekanta problem, med mera, ställs på sin spets. Domänen allmänna färdigheter är speciell eftersom den kanske mäter något som en kurs inte har till syfte att träna. Ett sämre resultat i denna domän blir således svårare som lärolag att förhålla sig till och svårast att åtgärda, eftersom det ofta kräver en mer genomgripande revidering av kursen som helhet.

Tillämpbarhet

Utvärdering handlar om att tolka resultatet för att utveckla undervisningskvaliteten. Trots ett lågt deltagande i kursvärderingen indikerar resultatet att lärarna i mastersprogrammet lyckats med sin ambition att skapa god undervisningskvalitet. Eftersom det finns grund för antagandet att studenter som inte svarar på kursvärderingar i stort sett tycker likadant som sina svarande medstudenter (Borell & Gudmundsson, 2009).

Förutom att arbetsrapporterna som genererats av CEQ ger handfasta och värdefull information om brister som behöver hanteras på kursnivå inom lärolaget är resultaten från CEQ också användbara för utveckling av undervisningskvaliteten på programnivå. Det blir möjligt att som programområdesansvarig identifiera avvikelser, kurser som skiljer sig från övriga kurser i ett program. Resultaten gör det således möjligt att som programområdesansvarig prioritera och fördela extra resurser i form av timmar baserat på kursvärderingsresultatet till enskilda kurser. Det är också möjligt att göra programövergripande prioriteringar utifrån resultatet. Resultatet från CEQ gör

det möjligt att identifiera om det är domäner som genomgående avviker i samtliga kurser i ett program, något som kan underlätta för programområdesansvarig att säkerställa ”pedagogisk samordning” eller pedagogisk nivå i programmets kurser.

En högskolepedagogisk samordning skulle också vara möjlig att göra om CEQ användes som kursvärdering under ett läsår. Det skulle då vara möjligt att jämföra utbildningsprogram både inom och mellan avdelningar inom en fakultet, mellan fakulteter eller att fritt jämföra över hela högskolan. Det skulle skapa möjligheter för att kollegor emellan, dela goda exempel som bidrar till god undervisningskvalitet.

Referenser

- Biggs, J. B. och Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university: what the student does*. Maidenhead: Open University Press.
- Borell, J. (2008). Course Experience Questionnaire och högskolepedagogik. Lund: Lunds Universitet.
- Borell, J. och Gudmundsson, A. (2009). Vad tycker de som inte svarat på kursvärderingsenkäten? I A. Sonesson, & G. Amnér (Red.), *Proceedings Utvecklingskonferens Lunds universitet 2009* (s. 79-85). Lednings- och kompetensutveckling/CED.
- McInnes, C., Griffin, P., James, R. och Coates, H., (2001). Development of the Course Experience Questionnaire (CEQ). Centre for the Study of Higher Education and Assessment Research Centre.
- Panadero, E. och Jönsson, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: A review. *Educational Research Review* 9 (2013), 129-144.
- Ramsden, P. (2003). *Learning to teach in higher education*. London: Routledge Falmer